

УДК 336.15:352(477.8)
JEL Classification: R51, R11

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2026.1.24>

Шулик Ю.В.,
канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фінансів та бізнесу,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3055-615X>,
Гонтар М.В.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю D2 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-1502-1373>,
Національний університет «Острозька академія»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАХОДУ УКРАЇНИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У ВИКЛИКАХ ВІЙНИ

Shulyk Yu.V.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof.,
head of the finance and business department,
Hontar M.V.,
student of the second (Master's) level of higher
education in the specialty D2 "Finance,
Banking, Insurance and the Stock Market",
The National University of Ostroh Academy

FINANCIAL PROVISION OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF WESTERN UKRAINE UNDER THE CHALLENGES OF WAR

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення спричинило диспропорції та суттєві відмінності у регіональному розвитку України. Сьогодні громади України адаптуються до численних викликів, новацій, змін поведінки суб'єктів господарювання та умов їх функціонування в цілому, зокрема, політичних, економічних та соціальних факторів. Частина областей стала територією ведення активних бойових дій або ж опинилася у прифронтовій зоні, частина – джерелом ресурсів для задоволення потреб фронту, а інша – тилом для постраждалих осіб та суб'єктів господарювання. Саме остання роль припала на громади заходу України.

Хоча західні області найменше постраждали від воєнних дій, повністю наслідків уникнути не вдалося: їх громади стали фундаментом інфраструктурних змін для задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (станом на кінець грудня 2025 року – 1,55 млн осіб [1]), а також релокації бізнесу. У Львівську область станом на серпень 2025 року переїхало 452 підприємства; у Тернопільську – 86; в Івано-Франківську – 81; у Хмельницьку – 79; у Волинську – 195; у Рівненську – 103; у Чернівецьку – 62; у Закарпатську – 78 підприємств [2]. У процесі релокації вони стикнулися з іншими викликами, пов'язаними вже із регіональними особливостями, серед яких: недостатня кількість промислових площ; зростання навантаження на міську інфраструктуру; зростання вартості оренди тощо.

Регіони по-різному адаптуються до викликів війни залежно від розташування, інституційної спроможності тощо. Захід України наразі перебуває на етапі трансформації та потребує інфраструктурних та інституційних змін. Основні завдання лягають на відповідальність місцевої влади. Усе це актуалізує потребу в дослідженні фінансових ресурсів територіальних громад (далі – ТГ) областей заходу України, зокрема, аналізу їх бюджетного фінансування в умовах воєнного стану та змін в економіці, що були ним зумовлені; привабливості областей для розвитку місцевого бізнесу та залучення міжнародної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості впливу глобальних трансформацій та стратегічні перспективи розвитку областей західної України дослідили Борщевський В. В., Засадко В. В., Василиця О. Б. [3]. Автори проаналізували загрози, зумовлені розривами господарських зв'язків та посиленням конкуренції за ресурси, зокрема, природні, фінансові та людські, та оцінили їх вплив. Практична значущість дослідження полягає у наданих пропозиціях для адаптації областей до

викликів глобалізації з використанням євроінтеграційного потенціалу та рекомендаціях органам місцевого самоврядування щодо стратегічного планування розвитку регіону.

Неізнана О. В., Коч Ю. Л., Ільєнков М. С. [4] зосередилися на фінансовому аспекті брендингу територіальної громади як ефективному засобі забезпечення її соціально-економічного розвитку. Автори доводять, що бренд ТГ сприяє зростанню економіки, соціальному прогресу та зростанню інвестиційної привабливості, що підвищує його конкурентоспроможність. У статті велику увагу зосереджено на аналізі фінансування територіальної громади на прикладі м. Кривий Ріг та рівні її фінансової стійкості як важливих елементах планування її стратегічного розвитку.

Довженко В. А., Першко Л. О., Сус Ю. Ю. [5] охарактеризували стратегії управління фінансовими ресурсами територіальних громад в умовах воєнного стану: пріоритетність витрат на адаптивне бюджетування; створення резервних фондів для непередбачених витрат; диверсифікація джерел доходів; використання інноваційних фінансових інструментів; фінансове прогнозування та аналітика; підтримка економічної активності. Автори зазначають, що залучення інвестицій створить сприятливі умови для розвитку бізнесу та економічного потенціалу громад.

Тенденції структурно-просторових змін у промисловому секторі економіки України в умовах повномасштабного вторгнення дослідила Іщук С. О. [6] і визначила, що в Україні спостерігається тенденція вирівнювання промислового потенціалу в напрямі його переміщення в центральні й західні області, що зумовлено релокацією підприємств із прифронтових регіонів у безпечніші регіони. Авторка прогнозує, що така тенденція спостерігатиметься до завершення повномасштабної війни.

Отже, дослідження фінансової спроможності громад переважно є теоретично узагальнювальними та комплексними. Однак задля втілення пропонованих науковцями заходів, вирішення виявлених проблем важливим є ґрунтовний емпіричний аналіз конкретних регіонів та їхніх територіальних громад, що дозволить врахувати індивідуальні особливості їх фінансового та інституційного розвитку.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі фінансових ресурсів територіальних громад західних областей під впливом воєнних чинників та релокації капіталу, їх залежності від державного фінансування; оцінюванні інвестиційної привабливості регіонів заходу України. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку завдань: дослідити динаміку середніх доходів, у тому числі податкових надходжень та офіційних трансфертів, та видатків на одну громаду у розрізі західних областей у 2021–2025 роках; проаналізувати структуру доходів громад за останні 5 років на основі ключових їх складників; оцінити залежність громад від державного фінансування; проаналізувати результати оцінювання фінансової спроможності ТГ у розрізі західних областей; дослідити основні причини критичного рівня фінансової спроможності громад регіону; оцінити інвестиційну привабливість західних областей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення діяльності територіальної громади важливим компонентом є достатність її фінансових ресурсів – сукупність усіх грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні органів місцевого самоврядування та використовуються для забезпечення життєдіяльності та розвитку цієї території. Вони формуються з власних та залучених коштів (від держави, обласних бюджетів, донорів, кредиторів, інвесторів). Що більше можливостей для громади залучення власних коштів, то більші можливості забезпечення кращих умов проживання для її мешканців.

Основними джерелами фінансових ресурсів громад є податкові надходження, зокрема надходження від податку на доходи фізичних осіб (до бюджету громади України зараховується 64 % від збору ПДФО громадян, які офіційно працюють на території цієї громади), надходження від місцевих податків та зборів (єдиний податок, податок на майно, плата за землю), акцизний податок (частина податку з пального, алкоголю та тютюну, що продаються на території громади). Також фінансові ресурси залучають від неподаткових надходжень (адміністративні послуги та штрафи, доходи від оренди комунального майна, частина чистого прибутку комунальних підприємств, ін.), трансферти з державного бюджету (базова дотація, освітня субвенція, ін.), грантові, кредитні кошти.

Для аналізу обрано громади областей заходу України (рис. 1): Львівську, Тернопільську, Івано-Франківську, Хмельницьку, Волинську, Рівненську, Чернівецьку та Закарпатську. Своєю чергою, до них належать 484 територіальних громади, тобто понад третину (33,66 %) усіх ТГ країни (1469 ТГ). З них – 222 громади є сільськими (або 45,87 %).

У всіх областях західної України спостерігається позитивна динаміка середніх доходів на одну громаду (рис. 2). Навіть у 2022 році у перший рік повномасштабного вторгнення більшість областей продемонструвала зростання, окрім Тернопільської, де середні доходи на громаду незначно зменшилися (зі 191,96 млн грн до 187,2 млн грн). Лідеркою протягом усього досліджуваного періоду є Львівська область, де середні доходи на одну громаду за 2021–2025 роки зросли на 67 % – від 391,48 млн грн у 2021 році до 654,66 млн грн у 2025 році. Хмельницька та Івано-Франківська область посідають друге місце з показниками у 2025 році 329,29 млн грн та 328,35 млн грн відповідно.

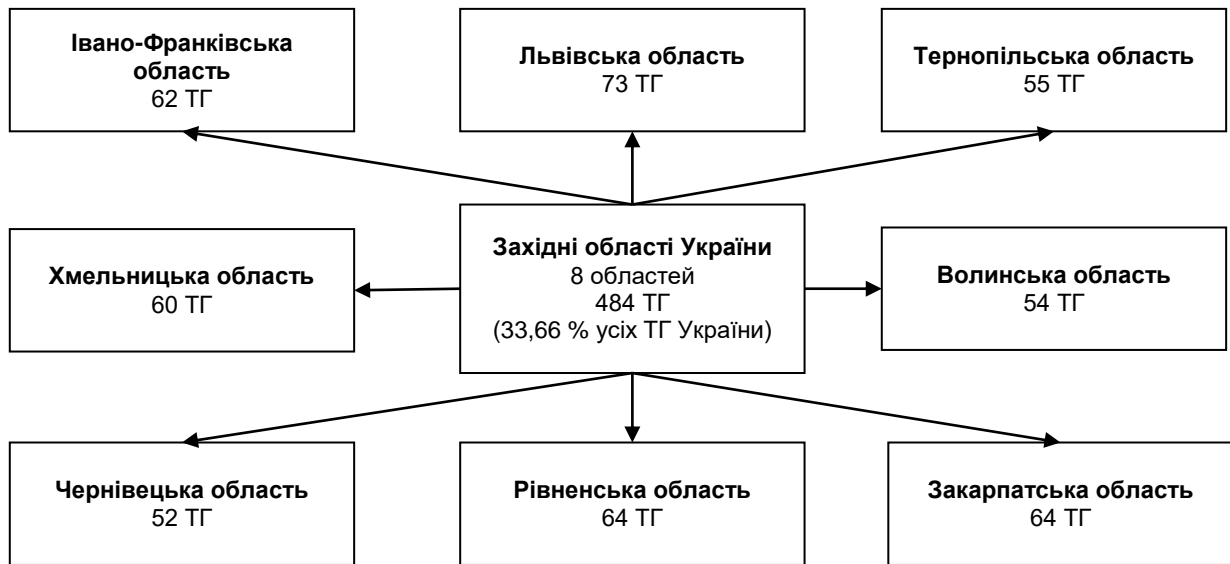

Рис. 1. Розподіл кількості територіальних громад за областями заходу України станом на січень 2026 року

Джерело: складено авторами на основі [7]

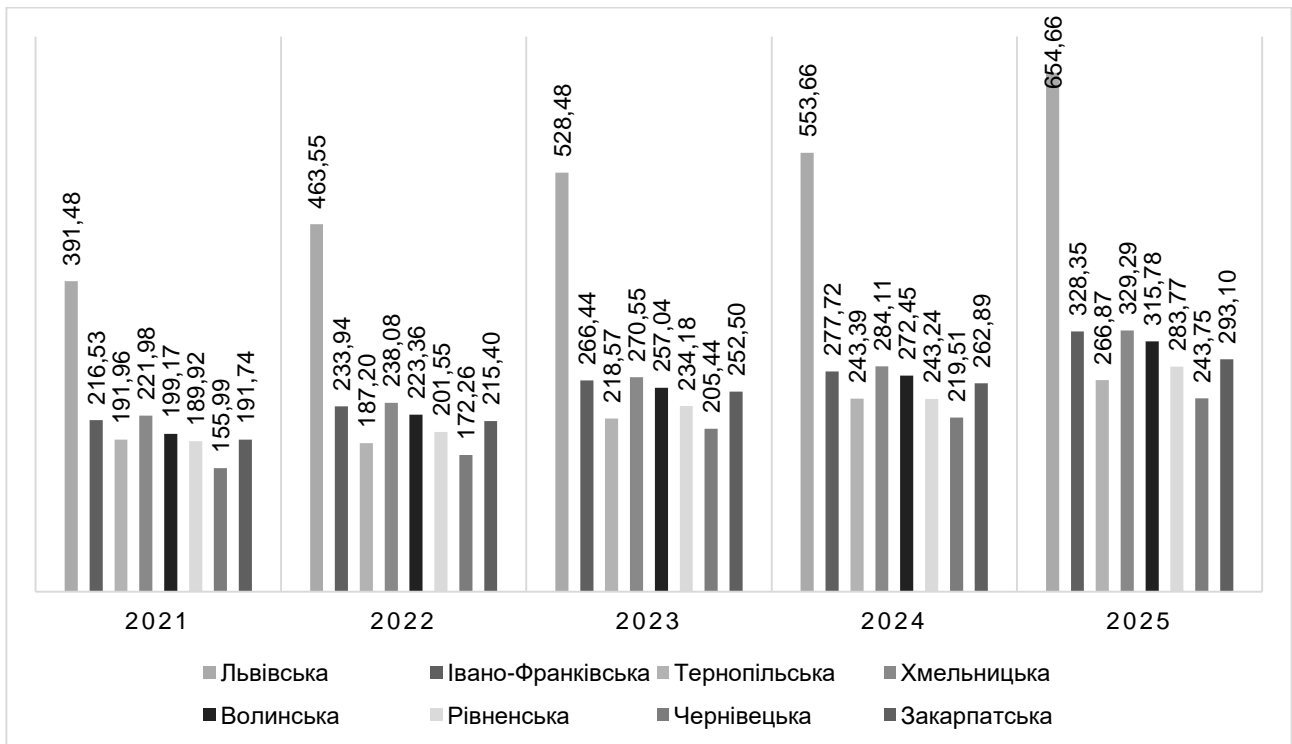

Рис. 2. Доходи в розрахунку на 1 територіальну громаду західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Крім Львівської області, найбільш позитивну динаміку щодо зростання середнього доходу на громаду за останні 5 років демонструють також Волинська (+58,5%), Чернівецька (+56%) та Закарпатська (+53%) області. Попри зростання показника, у Чернівецькій області він залишається найнижчим протягом усього досліджуваного періоду (243,75 млн грн у 2025 році). Найнижчі показники демонструють також Тернопільська (266,87 млн грн) та Рівненська (283,77 млн грн) області. Таким чином, війна посилила фінансовий розрив між регіонами. Львівська область стабільно зберігає високі позиції, водночас завдяки логістичному та прикордонному потенціалам Волинська та Чернівецька області демонструють поступове зростання.

Позитивним є те, що в усіх без винятку західних областях спостерігається суттєве зростання податкових надходжень на одну ТГ (рис. 3). Найвищі показники демонструє Львівська область, де за 2021–2025 роки податкові надходження на одну громаду зросли з 234,98 млн грн до 459,04 млн грн. Середніми є показники Хмельницької, Волинської та Івано-Франківської областей, де податкові надходження у 2025 році коливалися від 186 до 217 млн грн на одну ТГ. Найвищою середня динаміка зростання податкових надходжень за останні 5 років була у громадах таких областей: Львівська (+95,3 %), Волинська (+90,8 %), Чернівецька (+89,4 %, попри найнижчу податкову базу), Закарпатська область (+85,5 %).

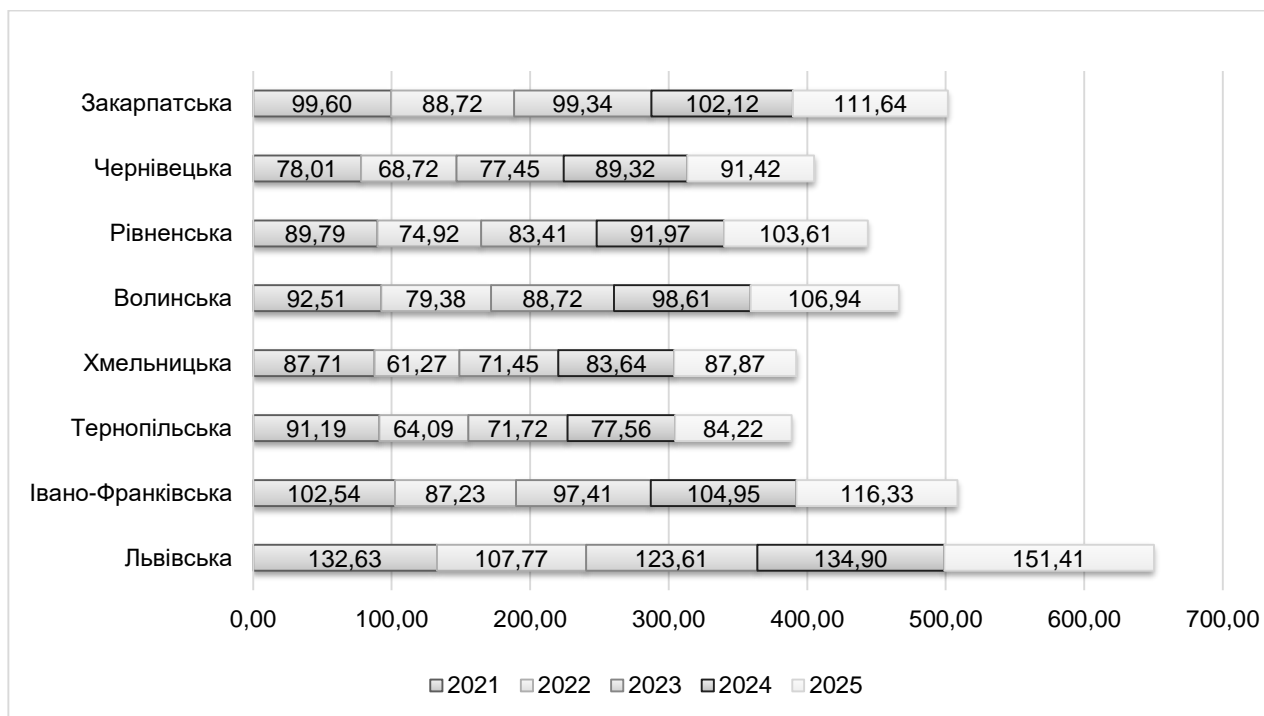

Рис. 3. Податкові надходження в розрахунку на 1 територіальну громаду західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Варто відзначити значний розрив між лідеркою та іншими областями. Так, у 2021 році одна громада Львівщини справляла у середньому у 3,4 раза більше податків, ніж одна громада Чернівецьчини. У 2025 році цей розрив зберігся на рівні 3,5 раза, що свідчить про величезну концентрацію економічної активності у Львівській області, насамперед, у Львові. Місто є ядром Львівської агломерації, генерує основну частину ВВП області, забезпечує її та усю країну кваліфікованими кадрами та формує її бренд. Львів є одним з найбільших ІТ-хабів у Східній Європі та характеризується добре розвинутою промисловістю і логістикою, що дозволяє йому акумулювати 60–70 % доходів, що надходять в область. Водночас, регіони з меншим потенціалом, такі як Волинська та Чернівецька області, демонструють високу адаптивність економіки, майже подвоївши свої внутрішні податкові надходження на одну громаду за роки війни.

Аналіз структури доходів громад західних областей України показав значне зростання частки податкових надходжень у структурі доходів (рис. 4), що є одним з показників їх фінансової автономії. Якщо у 2021 році податки формували менше половини доходів у більшості областей, то у 2025 році вони стали основним джерелом фінансування всіх регіонів заходу України – питома вага їх у структурі доходів громад коливалася у межах 52–70 %. Найбільший прогрес у нарощуванні податкових надходжень продемонструвала Тернопільська область, збільшивши частку податків у доходах на 14,58 %. Закарпатська та Чернівецька області, попри те, що нарощують частку податків, досі мають залежність від інших джерел фінансування, насамперед, офіційних трансфертів.

Збільшення частки податкових надходжень та зростання витрат держави на оборону призвело до скорочення частки офіційних трансфертів у більшості громад заходу України (рис. 5).

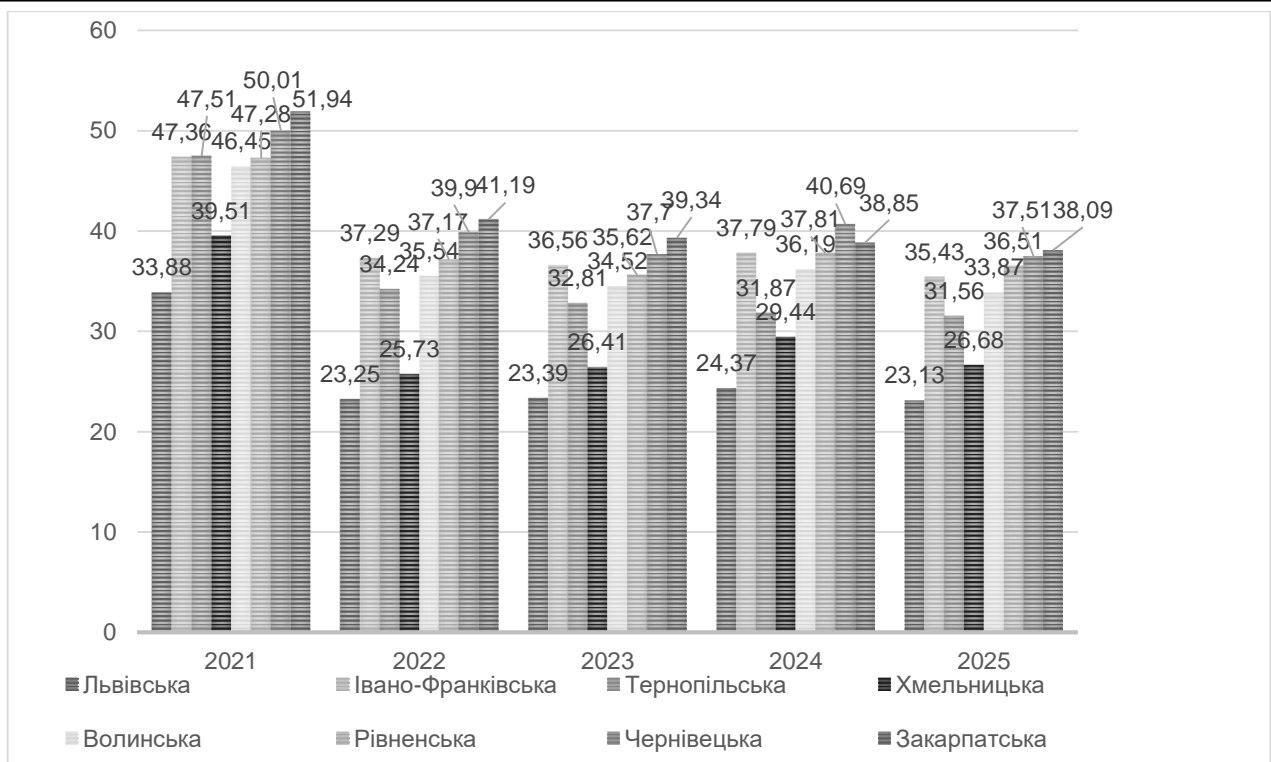

Рис. 4. Частка податкових надходжень у структурі доходів територіальних громад західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

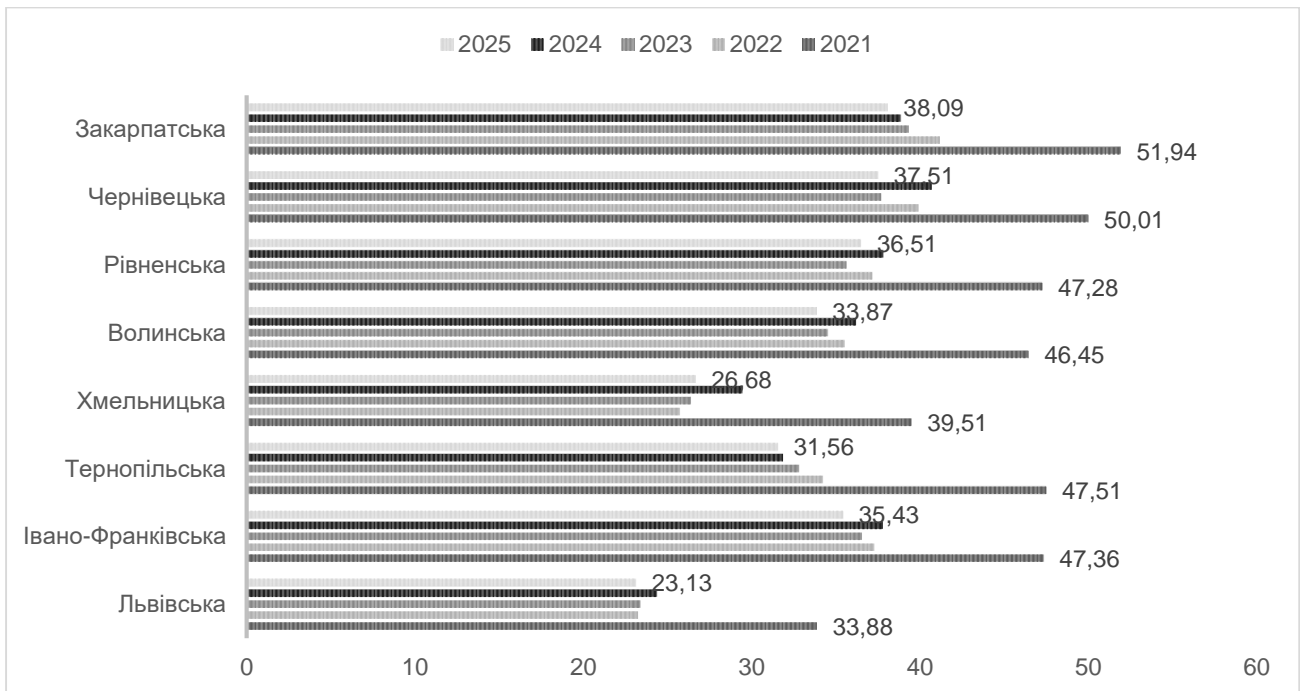

Рис. 5. Частка офіційних трансфертів у структурі доходів територіальних громад західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Найвищу частку офіційних трансфертів у 2021 році мали Закарпатська (51,94 %) та Чернівецька (50,01 %) області. У 2025 році у всіх досліджуваних регіонах цей показник опустився нижче від 40 %. Найшвидші темпи скорочення продемонструвала Тернопільська область. Найбільш фінансово автономною є Львівська область. У 2025 році трансферти склали лише 23,13 % доходів громад області. Другою за рівнем самодостатності є Хмельницька область, досліджуваний показник якої у 2025 році становив 26,68 %. Хоча в Закарпатській області й спостерігається значне скорочення частки

трансфертів у доходах громад, вона залишається найбільш залежною від державної допомоги серед західних областей – питома вага трансфертів в регіоні у 2025 році склала 38,09 %.

Оцінюючи трансферти на 1 ТГ (рис. 6), спостерігаємо, що обсяг трансфертів на 1 ТГ у розрізі регіонів розподілений нерівномірно, а це свідчить про відмінності у фінансових потребах громад. Найбільші обсяги трансфертів отримують Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області.

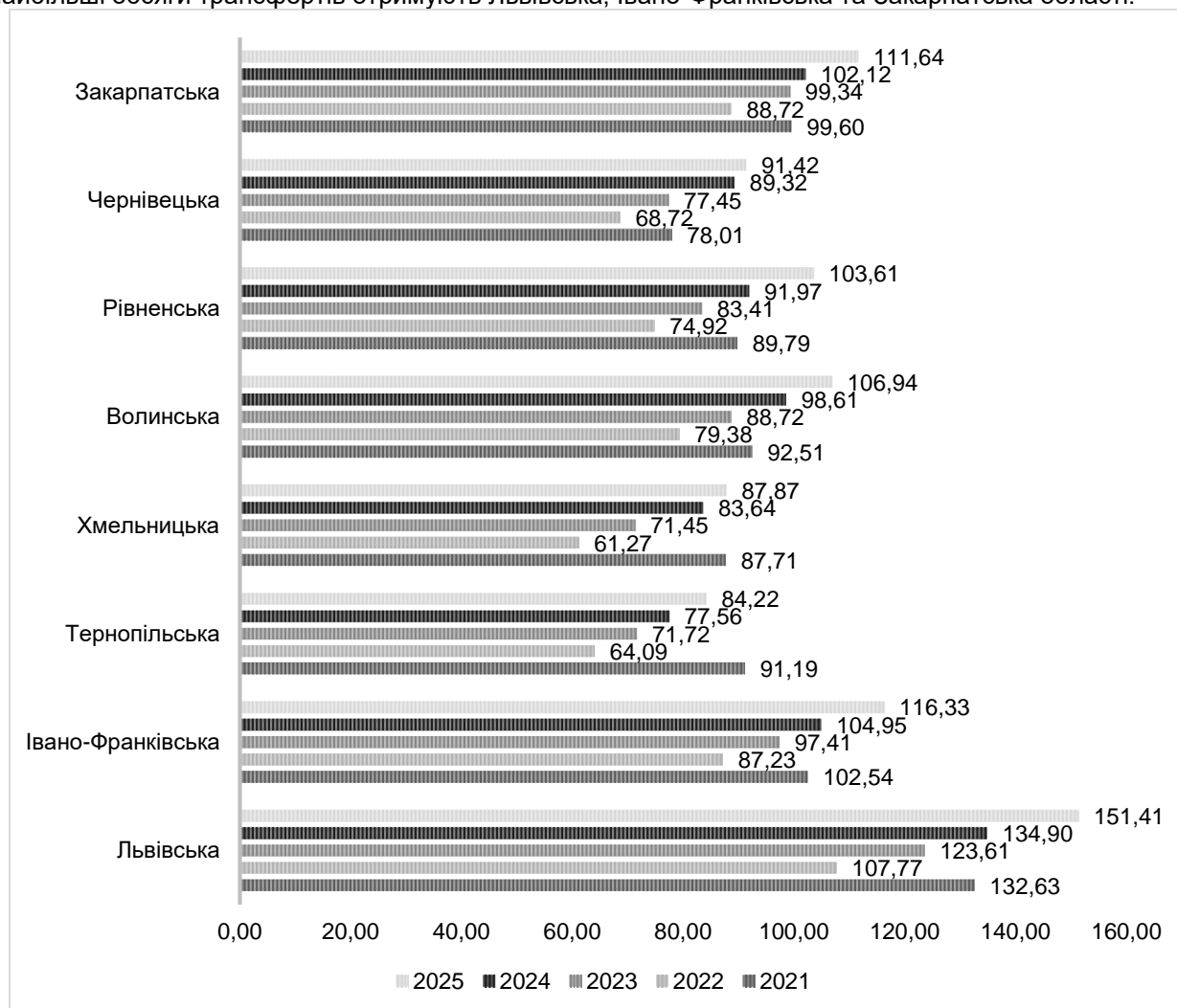

Рис. 6. Офіційні трансферти в розрахунку на 1 територіальну громаду західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Порівняно з довоєнним рівнем найбільше зросли трансферти на 1 ТГ у Чернівецькій області – на 17,2 %. Тернопільська область – єдина, де субвенції та дотації на одну громаду у 2025 році (84,22 млн грн) залишаються нижчими від довоєнного періоду (91,19 млн грн у 2021 році). Незначно за роки війни зросли трансферти на одну ТГ у Хмельницькій області, фактично повернувшись у 2025 році до довоєнних показників. Одним із факторів зростання трансфертів громадам стало розміщення на їх території внутрішньо переміщених осіб. Так, станом на грудень 2025 року у західних областях країни проживає 775474 ВПО: у Львівській області – 202068 ос.; у Тернопільській – 63 273 ос.; в Івано-Франківській – 109787 ос.; у Хмельницькій – 117882 ос.; у Волинській – 43245 ос.; у Рівненській – 42586 ос.; у Чернівецькій – 72857 ос.; у Закарпатській – 123776 ос. [5]. До того ж, з 2023 року Уряд надає громадам додаткову дотацію на здійснення повноважень органами місцевого самоврядування на територіях, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією рф.

Під час аналізу видатків громад (рис. 7) можна прослідкувати певне їх стримування у перший рік повномасштабного вторгнення з подальшим нарощуванням. Попри те, що у Тернопільській та Хмельницькій областях спостерігалось скорочення видатків на 1 ТГ у 2022 році, у 2025 році середній обсяг видатків на одну громаду суттєво перевищив показники 2021 року в усіх досліджуваних регіонах. Львівська область характеризується не лише найбільшими абсолютними видатками на 1 ТГ, а й найвищим темпом їх зростання (+70,1 % у 2025 році порівняно з 2021 роком).

Івано-Франківська, Хмельницька, Волинська, Закарпатська, Рівненська та Чернівецька області демонструють приріст видатків на одну громаду за останні 5 років 50–62 %. Найнижчий темп має

Тернопільська область, видатки на 1 громаду якої у 2025 році зросли лише на 18,8 % порівняно з 2021 роком. Отже, між громадами західних областей, попри тенденцію до збільшення видатків, існує великий розрив у здатності громад покривати видатки власними доходами.

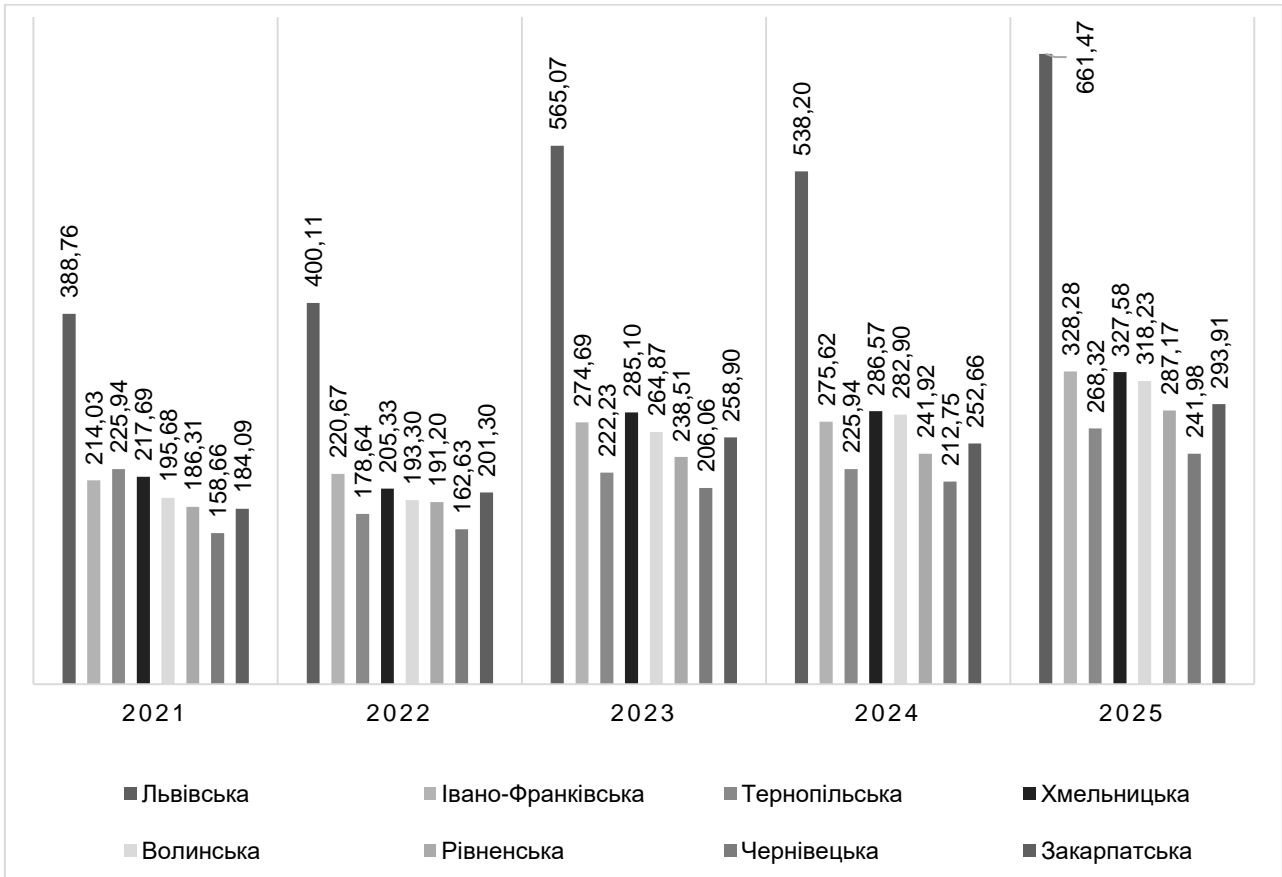

Рис. 7. Видатки в розрахунку на 1 територіальну громаду західних областей у 2021–2025 роках, млн грн

Джерело: складено авторами на основі [7]

Оцінювання рівня фінансової спроможності територіальних громад областей заходу України у 2024 році (табл. 1) показало, що лідером знову ж таки є Львівська область, 41,1 % (30 од.) територіальних громад якої мають високий рівень фінансової спроможності і лише 5,48 % – критичний. Найбільш збалансованим є розподіл громад у Хмельницькій області: понад 80 % громад мають рівень від «задовільного» до «високого». Найгіршу ситуацію спостерігаємо у Чернівецькій області: 24 її територіальні громади, або ж 46,15 % ТГ, мають критичний рівень фінансової спроможності. В зоні ризику й Закарпатська область, 37,5 % (24 ТГ) громад якої також характеризуються критичним рівнем фінансової спроможності. Невтішною є й ситуація в Івано-Франківській області, майже третина громад якої (27,42 %, або 17 ТГ) знаходяться на критичному рівні фінансової спроможності.

Таблиця 1

Розподіл громад заходу України по рівнях фінансової спроможності у розрізі областей у 2024 році

Область	Високий	Оптимальний	Задовільний	Низький	Критичний
1	2	3	4	5	6
Львівська	30	15	10	14	4
Питома вага, %	41,10	20,55	13,70	19,18	5,48
Тернопільська	8	10	13	15	9
Питома вага, %	14,55	18,18	23,64	27,27	16,36
Івано-Франківська	11	4	7	23	17
Питома вага, %	17,74	6,45	11,29	37,10	27,42
Хмельницька	14	17	17	7	5
Питома вага, %	23,33	28,33	28,33	11,67	8,33

продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
Волинська	9	9	10	13	13
Питома вага, %	16,67	16,67	18,52	24,07	24,07
Рівненська	9	8	14	14	19
Питома вага, %	14,06	12,50	21,88	21,88	29,69
Чернівецька	2	3	6	17	24
Питома вага, %	3,85	5,77	11,54	32,69	46,15
Закарпатська	9	2	13	16	24
Питома вага, %	14,06	3,13	20,31	25,00	37,50

Джерело: складено авторами на основі [8]

Експерти, які здійснювали оцінку фінансової та інституційної спроможності територіальних громад України у I півріччі 2025 року, відзначають необхідність в актуалізації таких питань:

- «необхідності розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- чіткого закріплення та забезпечення належними фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування для виконання повноважень;
- посилення ролі місцевого самоврядування в процесах адміністрування місцевих податків і зборів;
- перегляду підходів до порядку зарахування податку на доходи фізичних осіб, виходячи з практик країн Європейського Союзу;
- підвищення ефективності системи фінансового вирівнювання та вдосконалення механізму розрахунку базової та реверсної дотацій» [9].

Міністерство розвитку громад та територій серед проблем, що потребують вирішення на поточному етапі, вбачає: «незавершеність процесу розмежування сфер компетенції держави та місцевого самоврядування та розмежування і розподілу повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади різних рівнів; посилення бюджетних диспропорцій та недостатня ефективність управління фінансовими ресурсами; недостатньо системні та послідовні процеси відбудови і відновлення, що перешкоджає використанню публічних інвестицій» [10]. Саме тому ним разом із зацікавленими сторонами та за сприяння Ради Європи у серпні 2025 року було оприлюднено проєкт «Особливості реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах воєнних викликів і підготовки до набуття членства України в Європейському Союзі». До того ж, Міністерство розробляє законопроект щодо розподілу й розмежування повноважень з урахуванням чіткого закріплення та забезпечення належними фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування для виконання відповідних повноважень. Усе це свідчить про роботу держави у напрямі підвищення фінансової спроможності та сталого розвитку територіальних громад.

При цьому варто розуміти, що нерівність громад спричинена не лише фінансовою неспроможністю, а й інституційною, зокрема, структурними обмеженнями розвитку, демографічною ситуацією. А, отже, шляхи її вирішення мають бути комплексними та індивідуальними, тобто враховувати особливості конкретної громади у контексті її соціально-економічного розвитку.

В умовах обмеженого бюджетного фінансування важливою для західних областей України є підтримка міжнародних партнерів та залучення інвестицій. З початком повномасштабного вторгнення в Україні спостерігалось глибоке падіння інвестиційної активності. Обсяг капітальних інвестицій (за даними [11]) у 2022 році зменшився із 673,9 млрд грн у 2021 році до 409,7 млрд грн у 2022 році, однак вже у 2024 році досягнув 743 млрд грн. Більшість західних областей не лише повернулися до довоєнних показників, а й суттєво перевищили їх в абсолютному вимірі. Інвестиційним хабом заходу України залишається Львівщина. Після зменшення капітальних інвестицій у 2022 році до 26,16 млрд грн від 31,48 млрд грн у 2021 році область продемонструвала стрімке зростання, досягнувши 47,5 млрд грн у 2025 році (+50,9 %). Це становить майже третину (29 %) від загального обсягу інвестицій західних областей.

Найбільш вражаючою є динаміка росту капітальних інвестицій прикордонних та тилкових областей: на Волині вони зросли на 70,6 % (від 11,7 млрд грн у 2021 році до 19,99 млрд грн у 2024 році); на Закарпатті – на 59,6 % (від 9,18 млрд грн у 2021 році до 14,65 млрд грн у 2024 році); на Тернопільщині – на 48,9 % (від 10,66 млрд грн у 2021 році до 15,87 млрд грн у 2024 році). Рівненська область – єдина, з досліджуваних, де капітальні інвестиції у 2024 році (15,18 млрд грн) залишаються значно нижчими від рівня 2021 року (21,47 млрд грн), і де спостерігається їх зменшення на 29,3 %. Найменшими обсягами інвестицій характеризується Чернівецька область (4,98 млрд грн у 2024 році), до того ж, за 4 роки вони зросли лише на 16 %. Таким чином, інвестиційний ландшафт заходу України

в умовах війни суттєво трансформувалася. Волинь та Закарпаття зміцнили свої позиції завдяки посиленню транскордонної співпраці та релокації підприємств. Львівщина зміцнила статус фінансового та індустріального центру. Водночас Рівненщина, яка у 2021 році була другою серед західних областей за обсягами капітальних інвестицій, значно втратила позиції.

Війна суттєво вплинула на логістику та виробничі потужності західних регіонів. Найбільший стрибок експорту у 2024 році від довоєнного 2021 року продемонструвала Волинська (+40,8 %) область. Позитивною є динаміка Тернопільської (+25,2 %) та Хмельницької (+6,3 %) областей. Найсильніше скорочення експортного потенціалу відбулося в Івано-Франківській області (-46,89 % у 2024 р. відносно 2021 р.), що навіть перевищує загальнодержавний рівень падіння: за період 2021–2024 рр. загальний експорт України впав на 38,69 %. Найбільш стійкою виявилася економіка Львівщини, як лідерки за обсягами експорту серед областей заходу України, де експорт скоротився на 7,53 % за роки війни (від 2932,5 млн дол. у 2021 р. до 2711,8 млн дол. у 2024 р.) (за даними [11]).

Через близькість до країн ЄС регіон відзначається добре розвинутою логістикою навіть в умовах відсутності авіаційного сполучення. Позитивним є те, що, як відзначає Мар'яна Луцишин, керівниця Західноукраїнського офісу Європейської Бізнес Асоціації: «Захід України стрімко перетворюється на точку тяжіння до міжнародного бізнесу». Італійські інвестори вивчають виробничий потенціал, можливості кооперації та логістичні переваги регіонів; партнери з Австрії та Німеччини розглядають варіанти локалізації проектів у сфері логістики, виробництва та послуг; очікується вихід на український ринок нової фінської компанії. Під час Ukraine Recovery Conference 2025 були оголошені домовленості на понад 16 млн євро, Європейська Бізнес Асоціація спільно з UkraineInvest запустили «Інвестиційну карту України», що потенційно забезпечить 6 млрд дол для проектів України, у тому числі західних областей. Окрім цього, Асоціація розробила Білу книгу «Підтримка бізнесу в регіонах України, які мають кордони з ЄС» [12].

Відповідно до даних табл. 4, попри те, що у Хмельницькій області наявний лише 1 інвестиційний проект, вона є абсолютним лідером за сумою інвестицій – понад 159 млн дол. Такий масштабний індустріальний проект є стратегічно важливим для агросектору. Найбільшу кількість проектів запропоновано у Львівській області – 5 проектів. Причому інвестиції є диверсифікованими. Інвестиції ж в Закарпатську область сфокусовані на виробництві скла та розвитку індустріальних парків. Таким чином, захід України перетворюється на виробничий цех та логістичний вузол. В «інвестиційному вакуумі» залишаються Тернопільська, Рівненська та Чернівецька області.

Таблиця 4

Інвестиційна карта заходу України станом на січень 2026 року

Область	Кількість проектів	Сума інвестицій, дол	Інвестиційні можливості
Львівська	5 проектів	133600	Fashion Park Lviv; будівництво сміттєпереробного комплексу у м. Дрогобич; дослідно-промислова розробка родовища, геологічне вивчення підземних вод Ділянки надр в с. Воля-Добростанська; М10 Львівський індустріальний парк; розробка українських нафтогазових активів
Івано-Франківська	3 проекти	81700	Будівництво заводу з виробництва технічних олів, мастил та сервісних рідин; виробництво будівельних сумішей на основі гіпсу; туристично-реабілітаційний комплекс «Санаторій Новий Мізунь»
Хмельницька	1 проект	159463275	Виробництво та переробка продукції птахівництва
Волинська	2 проекти	17500	Індустріальний парк «Novo»; переробне підприємство сільськогосподарської продукції
Закарпатська	4 проекти	378500	Будівництво заводу з виробництва листового скла; індустріальний парк «ЕКО Мукачєво»; індустріальний парк Соломоново; логістичний хаб у Закарпатській області

Джерело: складено авторами на основі [13]

Водночас позитивними є оцінки підприємцями умов ведення бізнесу в регіоні. Інтегральний показник умов ведення бізнесу у 2025 році склав 2,64 бали з 5 можливих. Серед опитаних 65 % вважають умови задовільними, 31 % складно працювати. Для покращення умов роботи бізнесу підприємці пропонують: забезпечити ефективну та прозору процедуру бронювання; зменшити навантаження на фонд оплати праці; зменшити тиск з боку контролюючих органів [14].

Висновки з проведеного дослідження. Результати дослідження показують, що повномасштабна війна виступає не лише деструктивним чинником, а й каталізатором просторово-

фінансової трансформації територіальних громад. Зокрема, зростає роль податкових надходжень як основного джерела фінансової стійкості громад, тоді як значення міжбюджетних трансфертів знижується. Водночас логіка формування фінансово стійких територіальних громад потребує орієнтації на стимулюючу модель розвитку, спрямовану на активізацію місцевого бізнесу, залучення інвестицій та посилення внутрішнього фінансового потенціалу.

На основі проведеного аналізу громад восьми областей заходу України (Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької, Волинської, Рівненської, Чернівецької та Закарпатської) можна зробити такі висновки щодо забезпечення їх фінансовими ресурсами під впливом викликів війни:

1. Війна спричинила суттєву трансформацію інвестиційного ландшафту заходу України. Львівщина зміцнює своє індустріальне лідерство, Волинь та Закарпаття прогресують завдяки вигідному географічному розташуванню, а Рівненщина потребує перегляду стратегічних напрямів розвитку для повернення втрачених позицій.

2. Торговельна карта заходу України поділилася на логістично привабливі регіони (Волинь, Львівщина, Чернівецьщина) та регіони, що потребують відновлення промислового потенціалу (Івано-Франківщина).

3. Війна зміцнила фінансову стійкість громад заходу України через такі основні фактори: переміщення населення у безпечні регіони, релокацію бізнесу та розвиток логістики на кордонах з ЄС. Регіони демонструють високу адаптивність, децентралізація вистояла під впливом нових викликів, а громади стали фінансово автономніші, що важливо в умовах зміни пріоритетності фінансування державних видатків.

4. Лідерами за фінансовою самодостатністю є Львівська та Хмельницька області, податкові надходження у структурі доходів територіальних громад яких складають 70,12 % та 66,04 % відповідно.

5. Найбільш залежними від держави та найменш фінансово спроможними є територіальні громади Чернівецької та Закарпатської областей, частка трансфертів у доходах яких складає 37,51 % та 38,09 % відповідно.

6. Найбільше громад з високим рівнем фінансової спроможності розташовані у Львівській області (41,1 % усіх громад Львівщини). Найбільше громад з критичним рівнем фінансової спроможності у Чернівецькій області – 46,15 % усіх громад цього регіону.

7. Основною проблемою для підтримки задовільного рівня фінансової спроможності територіальних громад, на розв'язання якої зосереджений Уряд, залишається необхідність розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, чіткого закріплення та забезпечення належними фінансовими ресурсами місцевої влади для виконання повноважень.

8. Найбільш інвестиційно привабливими для міжнародних партнерів є Хмельницька, Львівська та Закарпатська області, де запропоновано або масштабні, або диверсифіковані проекти.

9. Позитивною є оцінка умов ведення підприємницької діяльності на заході України. Більше 65 % підприємців вважають їх задовільними.

Таким чином, захід України є фінансово витривалим, однак існує глибокий розрив між індустріально-логістичними центрами такими, як Львів та Хмельницький, та прикордонними/гірськими областями, громади яких є здебільшого дотаційними. Так, Львівська та Хмельницька області є своєрідними «донорами стабільності», тоді як Чернівецька та Закарпатська потребують системних реформ. Тому головним викликом для менш фінансово спроможних громад залишається перехід від «бюджету утримання» до стимулювання місцевого підприємництва та залучення інвестицій, зокрема, міжнародних, оскільки частка субвенцій та дотацій з держбюджету місцевим бюджетам залишається високою.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на пошук шляхів підвищення фінансової спроможності для найбільш дотаційних територіальних громад області регіону та визначення інструментів зміцнення місцевих бюджетів через механізми міжнародної підтримки та стимулювання розвитку бізнесу.

Література

1. Глушко Д. В яких регіонах України найбільше внутрішньо переміщених осіб і як змінилася їхня кількість – інфографіка. *Апостроф*. 2026. URL: <https://apostrophe.ua/society/vpo-v-ukraini-kyiv-ta-regiony-kinets-2025.html> (дата звернення: 07.01.2026).

2. Майже 8 тисяч бізнесів переїхали в інші регіони у 2025 році. *Опендата*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2025> (дата звернення: 07.01.2026).

3. Борщевський В. В., Засадко В. В., Василиця О. Б. Західний регіон України в умовах сучасних викликів глобалізації: стратегічне планування розвитку в контексті наближення до ЄС. *Регіональна економіка*. 2022. № 2(104). С. 25-34. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-3>

4. Неізнана О. В., Коч Ю. Л., Ільєнков М. С. Бренд території громади: фінансовий аспект (на прикладі територіальної громади міста Кривий Ріг). *Торівля і ринок України*. 2024. № 1(53). С. 108-125. DOI: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2023-53-1-108-125>
5. Довженко В. А., Першко Л. О., Сус Ю. Ю. Планування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-13-02-02>
6. Іщук С. О. Тенденції розвитку промислового сектору економіки України: регіональний вимір. *Регіональна економіка*. 2025. № 3. С. 125-135. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-3-11>.
7. Місцеві бюджети. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000> (дата звернення: 04.01.2026).
8. Казюк Я., Венцель В. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року. *Ukrainian Institute for International Politics*. 2025. URL: <https://www.uip.org.ua/uk/novyny/otsinka-finansovoi-spromozhnosti-terytorialnykh-hromad-za-pidsumkamy-2024-roku> (дата звернення: 04.01.2026).
9. Казюк Я., Венцель В. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками I півріччя 2025 року. *Децентралізація*. 2025. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/20052> (дата звернення: 08.01.2026).
10. Повідомлення про оприлюднення проекту Міністерства розвитку громад та територій України. *Міністерство розвитку громад та територій України*. URL: https://mindev.gov.ua/news/povidomlennia-pro-opryliudnennia-proiektu-ministerstva-rozvytku-hromad-ta-terytorii-ukrainy_260825?fbclid=IwDGRjcAMx9XhleHRuA2FibQIxMQABHjoBLFA-tuJYMHsRoTBu7rQSRab6XqNk1IEqQ5E94lvQ8sL68ONUcx8EBAVp_aem_6NtGeL6oVvVxooCozSo99g (дата звернення: 04.01.2026).
11. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk> (дата звернення: 20.01.2026).
12. Луцишин М. Західний регіон у глобальному контексті: можливості та виклики. *EBA*. 2025. URL: <https://eba.com.ua/zahidnyj-region-u-globalnomu-konteksti-mozhlyvosti-ta-vyklyky/> (дата звернення: 04.01.2026).
13. Інвестиційна карта України. URL: <https://investmentmap.com.ua/ua/> (дата звернення: 20.01.2026).
14. Дві третини підприємців на заході України вважають умови ведення бізнесу задовільними. *EBA*. 2025. URL: <https://eba.com.ua/dvi-tretyny-pidpryyemtsiv-na-zahodi-ukrayiny-vmvzhayut-umovy-vedennya-biznesu-zadovilnomy/> (дата звернення: 04.01.2026).

References

1. Hlushko, D. (2026), "In which regions of Ukraine are there the most internally displaced persons and how their number has changed – infographics", available at: <https://apostrophe.ua/society/vpo-v-ukraini-kyiv-ta-regiony-kinets-2025.html> (access date January 07, 2026).
2. Opendata (2025), "Almost 8 thousand businesses relocated to other regions in 2025", available at: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2025> (access date January 07, 2026).
3. Borshchewskiy, V.V., Zasadko, V.V., and Vasylytsia, O.B. (2022), "The western region of Ukraine in the conditions of modern challenges of globalization: strategic planning of development in the context of approaching the EU", *Rehionalna ekonomika*, no. 2(104), pp. 25-34. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-2-3>.
4. Niezviestna, O.V., Koch, Yu.L., and Iliienkov, M.S. (2024), "The community's brand territory: financial aspect (examples of the territorial community of the city of Kryvyi Rih)", *Torhivlia i rynek Ukrainy*, no. 1(53), pp. 108-125. DOI: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2023-53-1-108-125>.
5. Dovzhenko, V.A., Pershko, L.O., and Sus, Yu.Yu. (2024), "Planning of financial resources of territorial communities in the conditions of martial law and post-war recovery of Ukraine", *Problemy suchasnykh transformatsii. Seria: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, no. 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-13-02-02>.
6. Ishchuk, S.O. (2025), "Trends in the development of the industrial sector of the economy of Ukraine: regional dimension", *Rehionalna ekonomika*, no. 3, pp. 125-135, DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-3-11>.
7. State web-portal of budget for citizens (2026), "Local budgets", available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000> (access date January 04, 2026).
8. Kaziuk, Ya., and Ventsel, V. (2025), "Assessment of the financial capacity of territorial communities based on the results of 2024", available at: <https://www.uip.org.ua/uk/novyny/otsinka-finansovoi-spromozhnosti-terytorialnykh-hromad-za-pidsumkamy-2024-roku> (access date January 04, 2026).
9. Kaziuk, Ya., and Ventsel, V. (2025), "Assessment of the financial capacity of territorial communities based on the results of the 1st half of 2025", available at: <https://decentralization.gov.ua/news/20052> (access date January 08, 2026).

10. Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine (2025), "Notice of publication of the draft of the Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine", available at: https://mindev.gov.ua/news/povidomlennia-pro-opryliudnennia-proiektu-ministerstva-rozvytku-hromad-ta-terytorii-ukrainy_260825?fbclid=IwDGRjcAMx9XleHRuA2FibQIxMQABHjoBLFA-tuJYMHsRoTBu7rQSRab6XqNk1IEqQ5E94lvQ8sL68ONUcx8EBAVp_aem_6NtGeL6oVvVxooCozSo99g (access date January 04, 2026).

11. "State Statistics Service of Ukraine", available at: <https://stat.gov.ua/uk> (access date January 20, 2026).

12. Lutsyshyn, M. (2025), "Western region in a global context: opportunities and challenges", *EBA*, available at: <https://eba.com.ua/zahidnyj-region-u-globalnomu-konteksti-mozhlyvosti-ta-vyklyky/> (access date January 04, 2026).

13. "Investment map of Ukraine", available at: <https://investmentmap.com.ua/ua/> (access date January 20, 2026).

14. European Business Association (2025), "Two-thirds of entrepreneurs in the West of Ukraine consider business conditions satisfactory", available at: <https://eba.com.ua/dvi-tretyny-pidpryyemtsiv-na-zahodi-ukrayiny-vvazhayut-umovy-vedennya-biznesu-zadovilnymi/> (access date January 4, 2026).

Шулик Ю.В., Гонтар М.В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАХОДУ УКРАЇНИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У ВИКЛИКАХ ВІЙНИ

Мета. Аналіз фінансових ресурсів територіальних громад західних областей під впливом воєнних чинників та релокації капіталу, їх залежності від державного фінансування; оцінювання інвестиційної привабливості регіонів заходу України.

Методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові праці вчених, нормативні та законодавчі акти України з бюджетного законодавства для дослідження фінансових ресурсів громад. В процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактно-логічний (для визначення суті та значення фінансових ресурсів громад), монографічний (при вивченні особливостей фінансування громад України у воєнний період), аналіз та синтез (для аналізу фінансового забезпечення громад, виокремлення особливостей фінансування та потреб змін).

Результати дослідження. Проаналізовано фінансові ресурси територіальних громад західних областей України під впливом воєнних чинників та релокації капіталу. Досліджено доходи, у тому числі податкові надходження та офіційні трансферти, видатки на одну громаду в розрізі західних областей у 2021–2025 роках. Проаналізовано результати оцінки фінансової спроможності територіальних громад у розрізі західних областей. На основі проведеного аналізу громад восьми областей заходу України (Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької, Волинської, Рівненської, Чернівецької та Закарпатської) визначено як змінилось забезпечення їх фінансовими ресурсами в умовах війни.

Наукова новизна результатів дослідження. Вперше обґрунтовано, що в умовах повномасштабного вторгнення воєнний стан виступає не лише деструктивним чинником, а й специфічним каталізатором просторово-фінансової трансформації громад заходу України. Це дозволило ідентифікувати зміну парадигми формування місцевих бюджетів, де пріоритет зміщується від зовнішніх дотацій до мобілізації внутрішніх податкових джерел, генерованих релокованим бізнесом та новими логістичними ланцюгами. Дістало подальшого розвитку визначення активізації внутрішнього фінансового потенціалу та інвестиційної привабливості громад для стратегічної стійкості територій, що, на відміну від існуючого, дає змогу виокремити індустріально-логістичні центри та фінансово вразливі, дотаційні території. Це сприятиме пошуку врахування кращих практик управління ресурсами на місцях та вирівнювання розвитку територій.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження є підґрунтям для вирішення практичних питань для органів місцевого самоврядування щодо вдосконалення стратегічних пріоритетів розвитку громад, посилення їх фінансового забезпечення та інвестиційної привабливості.

Ключові слова: фінансові ресурси, громади, місцеві бюджети, податкові надходження, офіційні трансферти, інвестиції.

Shulyk Yu.V., Hontar M.V.

FINANCIAL PROVISION OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF WESTERN UKRAINE UNDER THE CHALLENGES OF WAR

Purpose. The aim of the study is to analyse the financial resources of territorial communities of the Western regions under the influence of wartime factors and capital relocation, their dependence on state financing, and to assess the investment attractiveness of the regions of Western Ukraine.

Methodology of research. Scientific works of scientists, regulatory and legislative acts of Ukraine on budget legislation for the study of financial resources of communities are the theoretical and methodological basis of the study. The following methods were used in the research process: abstract and logical (to

determine the essence and significance of community financial resources), monographic (to study the peculiarities of financing Ukrainian communities during the wartime period), analysis and synthesis (to analyse the financial provision of communities, identify financing features and the need for changes).

Findings. The financial resources of territorial communities of the Western regions of Ukraine under the influence of wartime factors and capital relocation were analysed. Revenues, including tax revenues and official transfers, and expenditures per community by western regions in 2021–2025 were examined. The results of the assessment of the financial capacity of territorial communities by Western regions were analysed. Based on the conducted analysis of communities in eight Western regions of Ukraine (Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Khmelnytskyi, Volyn, Rivne, Chernivtsi and Zakarpattia regions), the changes in their financial provision under wartime conditions were determined.

Originality. For the first time, it has been substantiated that under conditions of a full-scale invasion, martial law acts not only as a destructive factor but also as a specific catalyst for the spatial and financial transformation of communities in western Ukraine. This has made it possible to identify a shift in the paradigm of local budget formation, where the priority moves from external subsidies to the mobilization of internal tax sources generated by relocated businesses and new logistics chains. Further development has been given to the conceptualization of the activation of internal financial potential and the investment attractiveness of communities as determinants of the strategic resilience of territories. Unlike existing approaches, this makes it possible to distinguish between industrial and logistics centres and financially vulnerable, subsidy-dependent territories. This will facilitate the consideration and implementation of best practices in local resource management and contribute to balancing territorial development.

Practical value. The obtained research results provide a basis for addressing practical issues for local self-government bodies regarding the improvement of strategic priorities of community development, strengthening their financial provision and investment attractiveness.

Key words: financial resources, communities, local budgets, tax revenues, official transfers, investments.

Дата надходження рукопису: 16.02.2026

Дата прийняття рукопису до друку: 20.03.2026

Дата публікації: 31.03.2026